

موضوعات دینی در سریال‌های ماه رمضان غریب مانده است

سریال‌های امسال ماه رمضان در بند مسائل اجتماعی گرفتار آمده‌اند، به نحوی که در آنها کمتر نشانی از توجهات دینی می‌توان مشاهده کرد و به گواه اکثر کارشناسان، سیما سالی ناموفق را در تولید آثار مناسبی پشت سر می‌گذارد.

سریال‌های امسال ماه رمضان در بند مسائل اجتماعی گرفتار آمده‌اند، به نحوی که در آنها کمتر نشانی از توجهات دینی می‌توان مشاهده کرد و به گواه اکثر کارشناسان، سیما سالی ناموفق را در تولید آثار مناسبی پشت سر می‌گذارد.

نمایی از سریال 171#؛ مادرانه؛

سال‌هاست در تلویزیون باب شده که در ماه رمضان سریال‌های مختلفی روی آنتن شبکه‌های مختلف سیما رود. سریال‌هایی که عمدتاً بعد از اذان مغرب، مخاطبان را پای گیرنده‌ها می‌نشانند، البته ممکن است در سال‌هایی، سریال‌هایی همچون 171#؛ صاحب‌دلان؛ 171#؛ و 171#؛ متهم گریخت؛ مخاطبان بسیاری را جذب خود کرده باشد، اما زمان‌هایی نیز بوده که آثار خلق شده نتوانسته تماشاگر لازم را جذب خود کند. دستیابی به این دو ویژگی نیز هر کدام مزید علتی خاص است.

اما در رمضان 92 به گواه اکثر کارشناسان، سیما سالی ناموفق را در تولید آثار مناسبی پشت سر می‌گذارد، چون سه کار اصلیش 171#؛ مادرانه؛ 171#؛ خروس؛ و 171#؛ دودکش؛ هیچ‌کدام در سطح کارهایی ممتاز ماه رمضان نیستند و تنها دو کار توانسته‌اند تا حدودی تماشاگر را با خود همراه کند و این میان 171#؛ سریال خروس؛ در هیچ زمینه‌ای حتی جذب مخاطب عام هم نتوانسته به موفقیتی دست یابد، آن هم با وجود بازیگرانی که هر کدام در یک کار طنز قادر بودند تماشاگران را به پای گیرنده بکشانند.

مطلب دیگر که توجه به آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، نگاه سریال‌های امسال به موضوعات اجتماعی است که احیاناً در آن اخلاقیات وجود دارد. کارهایی که می‌شد در طول سال روی آنتن رود، اما اینکه این سریال‌ها چه همخوانی با ماه مبارک دارند مجهول است. در کلامی دیگر باید گفت در سال‌های پیش معمولاً باب بود قصه سریال در ماه رمضان بگذرد تا تماشاچی بتواند هم‌ذات‌پنداری لازم را با کار داشته باشد، همچنین در آن سریال‌ها شرایط به نحوی بود که تماشاگر ناخودآگاه قدرت جذب مضامین دینی را به شکلی جدی‌تر داشت، همین امتیاز دلیلی بر موفق بودن کارهای دینی در ماه رمضان شده بود، ولی امسال در اکثر مواقع به بزهدارهایی اجتماعی پرداخته می‌شود.

مطلب دیگر که در این گزارش حتماً باید به آن پرداخته شود این مهم است که در سال جاری و سال گذشته دیگر به موضوعات ماورایی پرداخته نمی‌شود، مضامینی که تماشاگر به شدت از آن استقبال می‌کرد، هرچند در این میان برخی کارها به شکلی ناشیانه و تحریف شده به موضوع مورد نظر می‌پرداختند، اما این ضعف (نگاه سطحی به ماوراء) باید شرایطی را فراهم می‌آورد تا نقص‌ها برطرف شود نه اینکه صورت مسئله پاک شود. در این میان باید از سریال 171#؛ اگما؛ به عنوان کاری که توانسته بود تماشاگر بسیاری را جذب خود کند نام برد.

در حوزه سریال‌های ماه رمضان باید به این مهم حضور کارشناسان مذهبی در سریال‌های مناسبی نیز اشاره کرد؛ حضوری که ناخودآگاه رویکرد دینی اثر را تضمین می‌کند. در ضمن این امکان را به کار می‌داد تا با ظرایف نگاه‌های دینی در آثار مناسبی آشنا شوند، اما این رویکرد در کارهای امسال وجود ندارد، هرچند ممکن است این توجیه به کار برده شود که آثار اجتماعی احتیاجی به کارشناس مذهبی ندارد، اما حضور چنین بخشی در سریال‌های تلویزیونی، حتی کارهای طنز می‌تواند کارهای نمایشی ما را به سمتی سوق دهد که هم آثار دینی در آن رشد کند، هم اینکه شعارزدگی از تولیدات ما رخت بندد.

با توجه به توضیحاتی که نگارنده این گزارش در مطالب فوق داد، بهتر است در ادامه با سخنان اهالی تلویزیون نیز همراه شویم تا بدانیم نظر آنها در این باره چیست، چراکه به هر جهت نظر آنان قادر است کمک بسیاری به بهتر شدن کیفیت کارهای آینده کند. در آغاز این بخش نیز از سخنان امیرحسین حکمت‌جو، کارگردان تلویزیون بهره می‌بریم. این فیلمساز درخصوص میزان تاثیرگذاری برنامه‌های ماه رمضان تلویزیون معتقد است: ماه رمضان را به نوعی می‌توان بهترین زمان برای پخش سریال‌های ماه رمضان دانست که در آن مخاطب با فراغ بال برنامه‌های مورد نظر خود را تماشا می‌کند. دلیل دیگر این است که در ماه رمضان اکثریت هموطنان در زمان افطار در خانه‌هایشان هستند و بعد از افطار هم زمان استراحت خود را پای تلویزیون صرف می‌کنند. این ویژگی نیز سبب می‌شود که معمولاً کارهایی که در این ایام روی آنتن می‌رود بهترین شرایط جذب مخاطب را داشته باشند.

وی افزود: منظور از گفته فوق این است که در ایامی غیر از ماه رمضان، مخاطبان سریال‌های ماه رمضان به شدت محدود هستند و مردم وقت خود را با سریال‌های ماهواره پر می‌کنند، اما در ماه مبارک شرایطی روحی تماشاگران به نحوی است که سریال‌های ایرانی بیشتر آنها را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد. با این توانی که برنامه‌های مناسبی داراست متأسفم که بگویم کیفیت کارهای نمایشی امسال به شدت پایین است و اگر هم می‌بینیم یکی از این کارها (مادرانه) توانسته تا حدودی در جذب مخاطب موفق باشد تنها دلیلش زمان پخش خوبی بوده که کار داشته است.

استقبال تماشاگران از سریال‌های تلویزیونی در ماه رمضان

این فیلمساز تلویزیون در بخش دیگری از سخنان خود تأکید کرد: الزام کارهایی که در ماه رمضان روی آنتن می‌رود این است که از مضامین دینی بهره برده باشد تا به نوعی با فضای روحی روانی مخاطبان این آثار همخوانی بیشتری داشته باشد. در ضمن در این ایام تماشاگران تلویزیون به شکل جدی‌تر پذیرای مفاهیم دینی هستند، ولی باید توجه داشت که کار دینی کردن خیلی ظریف یا حساس است، چون کوچکترین کم دقتی اثر را در گرداب شعارزدگی فرو می‌برد. اتفاقی که برای اکثر کارهای ماه رمضان روی می‌دهد.

وی در ادامه سخنان خود با انتقاد از برنامه پرمخاطبی چون [#171ماه‌عسل](#)؛ گفت: احسان علیخانی مجری توانمندی است که از اطلاعات کافی نیز سود می‌برد. همچنین سوژه‌هایی که انتخاب می‌کند معمولاً تازگی دارد، اما نمی‌دانم چه اصراری دارد که تا این اندازه سراغ موضوعات غم‌دار رود. در حالیکه فردی که روزه‌دار است و ساعت‌ها گرسنگی و تشنگی را در این هوای گرم تحمل کرده نیازمند شادی و انرژی است، البته بی‌انصافی است وقتی به [#171ماه‌عسل](#)؛ نقدی وارد می‌کنیم به تأثیرات مثبت آن اشاره نکنیم. چون این برنامه با پیام‌هایی که به بیننده‌ها می‌دهد تماشاگر را متوجه می‌کند چه اقشار و افرادی در جامعه در زندگی می‌کنند. افرادی که از وجودشان غافل هستند. این یادآوری خود سبب خواهد شد که یاری رساندن به مستمندان شکلی جدی‌تر به خود گیرد.

حکمت‌جو در پایان سخنانش خاطرنشان کرد: سریال‌های ماه رمضان باید نشانه‌ای از این ماه هم داشته باشد، نه اینکه با ترسیم زندگی يك معتاد بخواهیم به اصطلاح پیامی دینی به تماشاگر بدهیم. در کلامی دیگر همانند چند سال پیش که ما در برنامه‌های نمایشی حداقل چند بار سفره افطار را می‌دیدیم یا اینکه به وضوح در قصه، ماه رمضان را احساس می‌کردیم باید در آثار نمایشی رجعتی به این دسته پرداخت‌ها داشته باشیم.

در سخنان حکمت‌جو می‌توان به وضوح مشاهده کرد که کیفیت کارهای پخش شده در رمضان امسال به شدت پایین است، البته این سینماگر از برنامه #171 ماه عسل؛ به دیده مثبت نگریست. اثری که حقیقتاً با توجه به توانایی مجریش توانسته به مخاطبان بسیاری دست پیدا کند.

نمایی از سریال #171؛ دودکش؛

جلیل اکبری‌صحت، منتقد سینما و تلویزیون نیز درباره سریال‌های رمضان امسال گفت: در ابتدا باید روی این نکته تأکید کنم که تلاش تلویزیون در جهت پرکردن اوقات فراغت مردم روزه‌دار، شکلی آبرومند به خود گرفته است، زیرا وقتی سریال‌های مناسبی سال‌های اخیر را با آثار يك دهه پیش مقایسه می‌کنیم، متوجه رشد کیفی کارها می‌شویم. نکته دیگر اینکه در ایام ماه مبارک اکثر مردم مخاطب رسانه ملی هستند به نحوی که تعداد مخاطبان شبکه‌های ماهواره‌ای به شدت کاهش پیدا می‌کند؛ وضعیتی که غالباً کمک می‌کند سریال‌های ماه رمضان کارهایی پرمخاطب باشند.

کیفیت بازیگری در #171؛ مادرانه؛

اکبری صحت درباره سریال #171؛ مادرانه؛ گفت: من این کار را در مقایسه با کارهای قبلی تلویزیون ضعیف‌تر می‌دانم، هرچند معتقدم #171؛ مادرانه؛ در پرونده کاری فیلمسازش، بهترین کاری بوده که تا به امروز ساخته شده است. نکته حائز اهمیت این است که در طول سال مردم آثار نمایشی را بر مبنای کیفیت کارگردانش انتخاب می‌کنند و می‌بینند، اما در #171؛ مادرانه؛ وضعیت اینگونه نیست و ملاک بازیگران هستند که بیننده را به تماشای کارها ترغیب می‌کنند.

اکبری صحت درباره فیلمنامه #171؛ مادرانه؛ هم چنین گفت: من چیز خاصی در سناریوی مادرانه ندیدم، زیرا داستان قصه تکراری و يك خطی است که بارها تکرار شده و چیزی هم بر آن افزوده نشده است. این ضعف بارز نیز از آنجا نشأت می‌گیرد که مدیران تلویزیون تمام تلاش خود را روی این امر استوار کرده‌اند که پیام‌شان به صریح‌ترین شکل ممکن به بیننده منتقل شود، به همین دلیل امکان خلق داستان‌های چند خطی وجود ندارد. این مسئله نیز جدا از اینکه سبب شده کارها شکلی تکراری به خود گیرد سبب شده که سلیقه تماشاگران هم به شکل واضحی تنزل پیدا کند.

وی به مطلب فوق اضافه کرد: من مخاطبان ما مبارک رمضان را جزو شریف‌ترین تماشاگران می‌دانم، چون این تماشاگر است که انتخاب می‌کند مخاطب شبکه ملی باشد، اما متأسفانه تلویزیون از این فرصت به هیچ وجه استفاده مطلوبی نبرده است، در صورتی که می‌شد به واسطه استقبالی که از آثار ماه رمضان می‌شود، فضایی را به وجود آورد که تماشاگران در طول سال هم بیننده سریال‌های

تلویزیونی باشند، نه اینکه پس از ماه رمضان مجدداً شاهد گرایش مخاطبان به سوی سریال‌های ماهواره‌ای باشیم.

اکبری صحت در پایان سخنانش بیان کرد: درباره مفاهیم دینی مندرج در کار هم در بخش فیلمنامه گفتم که پیام فیلم به سطحی‌ترین شکل ممکن به بیننده منتقل می‌شود، البته این امر تقصیر کارگردان یا فیلمنامه‌نویس نیست، چون مدیران سیما چنین نوع کارهایی را می‌خواهند. در انتهای سخنانم درباره #171;مادرانه» باید بگویم این کار اثری فاخر و شاخص در تلویزیون نیست، اما در میان کارهای سازنده‌اش بهترین گزینه است.

ضعف ایده در سریال‌های ماه رمضان

در بخش پایانی این گزارش با سخنان محمدتقی فهیم، درباره سریال‌های ماه رمضان همراه می‌شویم تا به نوعی ارزیابی وی را هم درباره این موضوع داشته باشیم. وی با بیان اینکه سریال‌های امسال ماه رمضان را به طور کامل ندیدم، افزود: تا به آن اندازه کارها را تماشا کرده‌ام که الان بتوانم در خصوص آن اظهار نظر کنم. به هر حال سریال‌های امسال را همانند بسیار از سال‌های دیگر دچار ضعف ایده دیدم که معمولاً آثار نمایشی همیشه از آن رنج می‌برند. ضعفی که نشان می‌دهد ما از یک برنامه‌ریزی منسجم در این حوزه بی‌بهره هستیم.

وی افزود: نکته تأسفبرانگیز این است که برای ماه رمضان هر ایده‌ای که پیش بیاید تبدیل به یک اثر نمایشی می‌شود، در صورتی که موضوعات مورد توجه در این ماه باید از اعتبار و کیفیت بسیار بالایی برخوردار باشند تا به نوعی بتوانند با معنویت حاکم بر این ایام همراهی کنند.

این منتقد ادامه داد: البته این ضعف‌ها بدین معنا نیست که اگر بخواهیم، نتوانیم کاری خوب خلق کنیم، چون مجموعه‌هایی چون مختارنامه و ... نشان داده که با کمی دقت و سرمایه‌گذاری می‌توان کاری خوب خلق کرد. در ضمن ذکر این نکته ضروریست که برای تولیدات ماه رمضان هنوز تعریف درستی ارائه نشده است.

فهیم در تکمیل توضیح فوق تأکید کرد: منظور از نبود تعریفی درست از تولیدات ماه رمضان این است که ما در هر سال به موضوع و ساختاری خاص توجه داریم، چون در یک سال همه تولیدات شکلی ماورایی به خود می‌گیرند و در سالی دیگر طنز و ویژگی اصلی تمام تولیدات می‌شود.

نمایی از سریال #171;خروس»

این مستندساز در خصوص استقبالی که آثار نمایشی ماه رمضان سیما می‌شود، توضیح داد: به نظرم استقبالی که از آثار نمایشی ماه رمضان می‌شود، هیچ ربطی به کیفیت کارها ندارد، بلکه به واسطه فضایی که بر این ماه حاکم است سبب می‌شود اکثر مردم اوقات فراغت خود را بعد از افطار با تلویزیون پر کنند.

فهمیم در بخش دیگری از سخنان خود گفت: توجه به اخلاق که بیشتر مواقع منبعث از دین است هم در تولیدات امسال ماه رمضان جایگاه مناسبی نداشت. این وضعیت در شرایطی است که می‌بینیم خیلی از کارها تنها در پی سیاه نشان دادن معضلات اجتماعی هستند.

شخصیت‌پردازی نامناسب در سریال‌های ماه رمضان

وی در پایان با بیان اینکه شخصیت‌پردازی در بسیاری از سریال‌های ماه رمضان ضعف اصلی تولیدات است، خاطرنشان کرد: در تولیدات این ماه می‌بینیم که شخصیت‌پردازی به درستی برای کاراکترها انجام نشده، پس شاهدیم که مفاهیم اخلاقی و دینی هم معمولا در این تولیدات به شکلی رو و شعارگونه عرضه شده است، بدون اینکه بتواند مخاطبی را جذب خود کند.

در پایان این گزارش باید به یاد داشت که سریال‌های ماه رمضان با توجه به ضعف‌هایی که دارند بازهم مخاطبان بسیاری را پای گیرنده‌ها می‌کشانند، بنابراین این ویژگی مهم رسالت مدیران سینمایی و فیلمسازان را بیشتر می‌کند تا با جدیت بیشتری سریال‌های ماه رمضان را تولید کنند.